

Agnieszka Kajczyk, *Żydowskie środowisko filmowo-artystyczne w powojennej Polsce 1945–1950*,

Praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Anny Landau-Czajki

Streszczenie

Niniejsza prezentacja ówczesnej działalności filmowej osadzonej w szerokim kontekście społeczno-politycznym w znaczącej części oparta została na nieznanych lub rzadko wykorzystywanych materiałach źródłowych, wspomnieniach, archiwaliach i materiałach filmowych. Praca prezentuje mało zbadany temat żydowskich filmowców w polskiej powojennej kinematografii. W pierwszych rozdziałach zostało opisane przedwojenne środowisko filmowe, z którego wywodził się „Kinor”, spółdzielnia próbująca tworzyć żydowskie filmy po Zagładzie. Współpracująca z instytucjami takimi jak Przedsiębiorstwo Państwowe „Film Polski” oraz Centralny Komitet Żydów w Polsce (CKŻP). W tekście przybliżono także najważniejsze postacie reżyserów i producentów oraz relacje między nimi i instytucjami, które reprezentowali. Przedstawieni filmowcy odegrali znaczącą rolę w procesie kształtowania się powojennego przemysłu filmowego.

W pracy ukazane zostało, jak przebiegała próba wznowienia po wojnie produkcji filmów żydowskich w języku jidysz i hebrajskim i jaki był wpływ sytuacji politycznej na ich twórczość. Przeanalizowane zostały też metody finansowania filmów żydowskich, oraz sposoby ukrywania części twórczości przed władzami państwowymi. W rozdziale o kulisach realizacji omówiono, oprócz zasad pisania scenariuszy czy doboru ekipy filmowej także mechanizm działania cenzury, który w przypadku omawianych filmów był inny, niż przy filmach polskich. Analiza filmów, wyprodukowanych przez „Kinor”, przedstawiona w ostatnich rozdziałach daje odpowiedź na pytanie, na ile można je traktować jako źródła do wiedzy o odradzającym się życiu żydowskim w pierwszych latach Polski Ludowej, a w jakim stopniu są one tylko odzwierciedleniem obowiązującej ówczesnie ideologii, albo życzeń zleceńodawców takich jak Joint czy CKŻP. Wreszcie na zakończenie przedstawiono losy tych filmów, które, jak zostało wykazane, praktycznie poza pojedynczymi pokazami nie trafiały do dystrybucji i niezależnie od ich znaczenia i intencji twórców nie wywarły wpływu na środowisko żydowskie w Polsce i na emigracji.

Słowa kluczowe w języku polskim

film dokumentalny, kino jidysz, Kinor, CKŻP, Joint, syjonizm, Przedsiębiorstwo Państwowe „Film Polski”, Zagłada.